

TOWARY NIEBEZPIECZNE. OD CZEGO ZACZAĆ?

Przygotował / opracował: [Anna Baczkowska-Dobranowska](#)

ADR - umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu towarów niebezpiecznych (ADR), z języka angielskiego: The European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road, została podpisana w Genewie 30 września 1957 roku. Polska przystąpiła do niej w 1975 roku i od tego czasu stosuje się do jej przepisów, które zmieniają się co dwa lata, w lata nieparzyste, o czym informują stosowne ustawy i oświadczenia rządowe.

Transport ADR, czyli właściwie czego? Zgodnie z definicją Umowy ADR, „towary niebezpieczne” to materiały i przedmioty, których przewóz jest zabroniony lub dopuszczony wyłącznie na warunkach podanych w ADR. Można je przewozić w sztukach przesyłki, luzem oraz w cysternach. Towary niebezpieczne mogą przyjmować postać stałą (jako materiały sypkie, granulowane, pastowate), ciekłą i gazową. Będą nimi zatem benzyna, niektóre rozpuszczalniki i farby, niektóre nawozy sztuczne, wybrane kwasy, wiele gazów, jak choćby propan czy acetylen.

Butle z gazami (sztuki przesyłki)

Do towarów niebezpiecznych należą też ciecze i gazy, które ze względu na postać można przewozić tylko w sztukach przesyłki lub cysternami, oraz przedmioty zawierające towary niebezpieczne, na przykład zapalniczki, akumulatory, granaty, sztuczne ognie.

Klasyfikacja towarów niebezpiecznych

Towary niebezpieczne zostały podzielone ze względu na rodzaj zagrożenia, jakie stwarzają, na 13 klas:

- klasa 1 - materiały i przedmioty wybuchowe
- klasa 2 - gazy
- klasa 3 - materiały ciekłe zapalne
- klasa 4.1 - materiały stałe zapalne, materiały samoreaktywne

i materiały wybuchowe stałe odczulone

- klasa 4.2 - materiały samozapalne
- klasa 4.3 - materiały wytwarzające w zetknięciu z wodą gazy palne
- klasa 5.1 - materiały utleniające
- klasa 5.2 - nadtlarki organiczne
- klasa 6.1 - materiały trujące
- klasa 6.2 - materiały zakaźne
- klasa 7 - materiały promieniotwórcze
- klasa 8 - materiały żrące
- klasa 9 - różne materiały i przedmioty niebezpieczne

Każdemu towarowi niebezpiecznemu został przyporządkowany numer UN, czyli numer ONZ - czterocyfrowy numer rozpoznawczy materiału lub przedmiotu. Na przykład:

- UN 0333 – sztuczne ognie
- UN 1266 – wyroby perfumeryjne, zawierające łatwopalne rozpuszczalniki
- UN 1999 – smoły ciekłe, w tym oleje drogowe i asfalty upłynnione
- UN 2794 – akumulatory mokre, napełnione kwasem
- UN 2212 – azbest niebieski (krokidolit)

Oznakowanie towarów niebezpiecznych

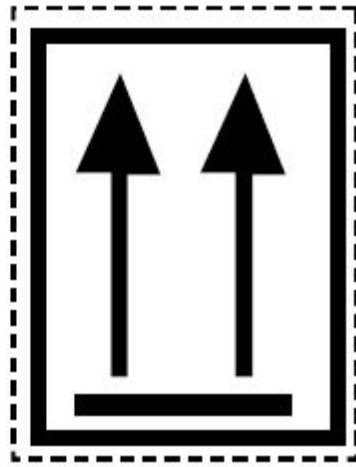
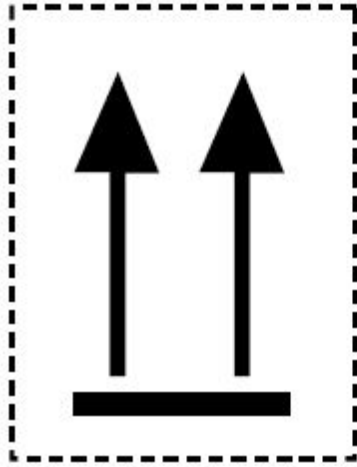
Oprócz przynależności do klasy, towary niebezpieczne mają grupy pakowania, które określają natężenie zagrożenia dominującego, jakie stwarza dany towar niebezpieczny. I tak na przykład grupa pakowania oznaczona rzymską cyfrą I to grupa, w której występuje duże natężenie zagrożenia dominującego, grupa II oznacza średnie natężenie zagrożenia dominującego, a grupa III - słabe natężenie zagrożenia dominującego (np. kiedy materiał jest słabo żrący lub słabo trujący). Do każdej klasy towarów niebezpiecznych przyporządkowana jest nalepka z charakterystycznym piktogramem określającym jej dominujące zagrożenia. Może to być np. symbol płomienia, trupiej czaszki lub wybuchającego materiału.

Sztuka przesyłki oznakowana nalepką oraz numerem UN

Warto zaznaczyć, że grupy pakowania nie występują we wszystkich klasach: nie ma grup pakowania na przykład w klasie 1, 2, czy 6.2.

Na sztukach przesyłki (czyli na opakowaniach) znajdziemy strzałki kierunkowe, które informują o sposobie ustawienia przesyłki (pionowo, grotami strzałek do góry).

Sztuki przesyłki oznakowane strzałkami kierunkowymi

Taki znak informuje o tym, że przesyłka zawiera materiały zagrażające środowisku

Co jeszcze jest towarem niebezpiecznym?

Wydawać by się mogło, że nalepki ostrzegawcze i numery UN dają pewność, z jakim rodzajem towaru ma do czynienia przewoźnik. Faktycznie, o ile transport dotyczy przewozu towarów niebezpiecznych przewożonych np. w cysternach, które są oznakowane tablicami pomarańczowymi, nalepkami, znakami (zagrożenie dla środowiska wodnego, tzw. „zdechła rybka”, przewóz w temperaturze podwyższonej), sytuacja jest jasna.

Cysterna przewożąca benzynę UN 1203 oznakowana za pomocą tablic pomarańczowych z numerami, nalepkami, znakiem dla materiałów zagrażających środowisku

Co jednak w przypadku towarów niebezpiecznych przewożonych w sztukach przesyłki (czyli w opakowaniach)? Perfumy, zapalniczki, a nawet liczne środki chemiczne stosowane powszechnie do mycia i dezynfekcji w gospodarstwach domowych czy niektóre farby i rozpuszczalniki, to również towary niebezpieczne! W trakcie kursu nazywanego potocznie przez kierowców kursem „na przewóz rzeczy”, nie ma możliwości nabycia wystarczającej wiedzy dotyczącej postępowania z takimi towarami, zagrożeń, jakie mogą powodować, oznakowania towarów, ani jednostek przewożących towary niebezpieczne powyżej 8 ton na tzw. LQ (ang. Limited Quantities) -

towarów niebezpiecznych pakowanych w ilościach ograniczonych, czyli w sztukach przesyłki opakowanych i oznakowanych zgodnie z danymi przepisami Umowy ADR.

Sztuka przesyłki zawierająca towary niebezpieczne pakowane w ilościach ograniczonych zaopatrzona w charakterystyczny znak

Uprawnienia do przewozu towarów niebezpiecznych w ilościach wymagających oznakowania pojazdu tablicami barwy pomarańczowej daje dopiero zaświadczenie ADR zdobyte po odbytych kursie doształcającym dla kierowców przewożących towary niebezpieczne. Podczas rozmów z kierowcami na takich szkoleniach przekonałam się, że sam znak LQ jest im znany, ale nieznanym jest jego znaczenie oraz konsekwencje umieszczenia go na pojeździe - jak chociażby konieczność stosowania się do ograniczeń przejazdu przez tunele odpowiedniej kategorii.

Istotnym źródłem informacji o właściwościach ładunku jest karta charakterystyki towaru niebezpiecznego wymagana przepisami prawa - powinna być ona znana nadawcy. W punkcie 14. producent deklaruje, że chodzi o towar niebezpieczny posiadający określony numer UN, informuje, jaka jest jego klasa, nalepki, grupa pakowania i kod ograniczeń przez tunele. Czy zawsze jednak należy przewozić towar pojazdem oznakowanym tablicami pomarańczowymi? Niekoniecznie. Warto pamiętać o niektórych zwolnieniach. Na przykład zwolnienie 1.1.3.6 pozwala przewozić pewne ilości towarów przewożonych w jednostce transportowej, ale wymaga wiedzy kiedy i jak go stosować. Przewoźnicy chętnie z niego korzystają podczas transportu, na przykład, kilku sztuk butli z gazem palnym, bo nie trzeba wówczas oznakowywać pojazdu pomarańczowymi tablicami, kierowca nie musi mieć zaświadczenia ADR, instrukcji pisemnych, odpowiedniego wyposażenia pojazdu w sprzęt ochrony indywidualnej i ogólnej, ani dodatkowej gaśnicy.

Zatem w jaki sposób przewoźnik może jeszcze dowiedzieć się, że transport dotyczy przewozu towarów niebezpiecznych i jakich przepisów musi przestrzegać?

Informowanie o tym, że transport dotyczy towarów niebezpiecznych, jest obowiązkiem nadawcy lub osoby, w której imieniu działa (punkt 1.4.2.1.3 Umowy ADR mówi, że „w przypadku, gdy nadawca działa w imieniu osoby trzeciej, osoba ta powinna poinformować nadawcę na piśmie o tym, że przewóz dotyczy towarów niebezpiecznych oraz powinna udostępnić mu wszystkie informacje i dokumenty potrzebne do wypełnienia jego obowiązków”). Ogólne środki bezpieczeństwa zawarte są w punkcie 1.4.1 Umowy ADR, i tak:

1.4.1.1 Uczestnicy przewozu towarów niebezpiecznych powinni podejmować środki

bezpieczeństwa odpowiednie do natury i zakresu dających się przewidzieć zagrożeń, w celu zapobieżenia szkodom i urazom oraz, jeżeli jest to wskazane, w celu zminimalizowania ich skutków. Uczestnicy przewozu powinni, w każdym przypadku, stosować się do odpowiednich wymagań ADR.

1.4.1.2 W razie zaistnienia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, uczestnicy przewozu powinni niezwłocznie powiadomić służby ratownicze oraz udostępnić im informacje potrzebne do prowadzenia działań

Umowa ADR precyzuje obowiązki poszczególnych uczestników przewozu w zakresie bezpieczeństwa, powierzając im stosowne czynności w celu zminimalizowania zagrożeń mogących wystąpić w postępowaniu z tymi towarami. I tak mamy obowiązki nadawcy, przewoźnika, pakującego, odbiorcy, załadowcy, napełniającego, operatora kontenera-cysterny/cysterny przenośnej i rozładowcy.

Obowiązki Przewoźnika zawiera punkt 1.4.2.2.1 Umowy ADR:

Odpowiednio do zakresu podanego pod 1.4.1, przewoźnik powinien w szczególności:

(a) upewnić się, że towary niebezpieczne przeznaczone do przewozu są dopuszczone do przewozu zgodnie z ADR;

(b) upewnić się, że wszystkie informacje wymagane w ADR, dotyczące towarów niebezpiecznych przeznaczonych do przewozu, zostały przed jego rozpoczęciem dostarczone przez nadawcę, że wymagana dokumentacja znajduje się w jednostce transportowej, a w przypadku użycia zamiast dokumentacji papierowej technik elektronicznego przetwarzania danych (EDP) lub elektronicznej wymiany danych (EDI), że zapewniona jest dostępność do tych danych podczas transportu w stopniu co najmniej równoważnym dokumentacji papierowej;

(c) sprawdzić wzrokowo, czy pojazdy i ładunek nie mają oczywistych wad oraz czy nie występują wycieki lub nieszczelności, braki w wyposażeniu, itp.;

(d) upewnić się, że nie upłynął nieprzekraczalny termin następnego badania dla pojazdów-cystern, pojazdów-baterii, cystern odejmowalnych, cystern przenośnych, kontenerów-cystern i MEGC (...);

(e) sprawdzić, czy pojazdy nie są nadmiernie załadowane;

(f) upewnić się, że na pojazdach umieszczone zostało wymagane oznakowanie i nalepki

(g) upewnić się, że w pojeździe znajduje się wyposażenie wymienione w pisemnych instrukcjach dla kierowcy.

Czynności powyższe powinny być wykonane odpowiednio w oparciu o dokumenty przewozowe i dokumenty towarzyszące oraz sprawdzenie wzrokowe pojazdu lub kontenerów i, w razie potrzeby, ładunku.

1.4.2.2.2 W przypadku wymagań podanych pod 1.4.2.2.1(a),(b),(e)i(f), przewoźnik może polegać na informacjach i danych udostępnionych mu przez innych uczestników przewozu

1.4.2.2.3 Jeżeli wykonując czynności, o których mowa pod 1.4.2.2.1, przewoźnik stwierdzi naruszenie wymagań ADR, to nie powinien on rozpoczynać przewozu do czasu usunięcia stwierdzonych naruszeń.” (Źródło: Umowa ADR 2015)

Jak widać, przewoźnik może zdobyć potrzebne do wykonania transportu informacje o tym, że przewożone towary są towarami niebezpiecznymi i jakie są jego pod tym względem wymagania, zwłaszcza że nadawca został zobowiązany przez Umowę ADR do:

Nadawca

1.4.2.1.1

Nadawca towarów niebezpiecznych zobowiązany jest dostarczyć do przewozu tylko takie przesyłki, które spełniają wymagania ADR. W zakresie podanym pod 1.4.1, powinien w szczególności:

(a) upewnić się, że towary niebezpieczne są sklasyfikowane i dopuszczone do przewozu zgodnie z ADR;

(b) zaopatrzyć przewoźnika w informacje i dane w formie możliwej do odczytania oraz, jeżeli to konieczne, w wymagane dokumenty przewozowe oraz dokumenty towarzyszące (zezwolenia, dopuszczenia, powiadomienia, świadectwa), uwzględniając w szczególności wymagania podane w dziale 5.4 oraz w tabeli w Części 3

(c) używać wyłącznie opakowań, dużych opakowań i dużych pojemników do przewozu luzem (DPPL) oraz cystern (pojazdów-cystern, cystern odejmowalnych, pojazdów-baterii, MEGC, cystern przenośnych i kontenerów-cystern), które są dopuszczone i odpowiednie do przewozu danych materiałów oraz posiadają oznakowanie wymagane przez ADR;

(d) stosować się do wymagań dotyczących sposobów nadania i ograniczeń wysyłkowych;

(e) zapewnić, aby nawet próżne nieoczyszczone i nieodgazowane cysterny (pojazdy-cysterny, cysterny odejmowalne, pojazdy-baterie, MEGC, cysterny przenośne i kontenery-cysterny), a także próżne nieoczyszczone pojazdy oraz duże i małe kontenery do przewozu luzem, były odpowiednio oznakowane i zaopatrzone w wymagane nalepki ostrzegawcze, a próżne nieoczyszczone cysterny były tak samo zamknięte i szczelne jak w stanie ładownym.

1.4.2.1.2

Jeżeli nadawca korzysta z usług innych uczestników przewozu (pakującego, załadowcy, napelniającego, itd.), to powinien podjąć odpowiednie środki dla zapewnienia, aby przesyłka spełniała wymagania ADR. Jednakże w przypadku wymagań podanych pod 1.4.2.1.1(a), (b),

(c) i (e), nadawca może polegać na informacjach i danych udostępnionych mu przez innych uczestników przewozu.(...)

(źródło: Uowa ADR 2015)

Przepisy związane z transportem towarów niebezpiecznych znajdziemy również w Ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych, gdzie art. 11 o obowiązkach uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych wskazuje na Umowę ADR. Ponadto Ustawa ta zobowiązuje uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych do:

- przedsięwzięcia niezbędnych środków bezpieczeństwa w celu zapobieżenia zagrożeniom dla mienia i środowiska a w przypadku zaistnienia wypadku lub awarii niezwłocznie powiadomić osoby będące w strefie zagrożenia oraz centrum powiadamiania ratunkowego lub jednostkę ochrony pożarowej (art.12.1),

- wyposażenia osoby wykonującej przewóz towarów w wymagane dokumenty, o których mowa w Ustawie, oraz przepisach Umowy ADR (art.13),

- przeszkolenia osób wykonujących czynności związane z przewozem drogowym towarów niebezpiecznych, zatrudnionych przez niego lub wykonujących na jego rzecz czynności związane z przewozem towarów niebezpiecznych przed podjęciem tych czynności, w zakresie odpowiednim do odpowiedzialności i obowiązków tych osób (art.14.1)

Ustawa wskazuje, że przeszkolenie takie należy okresowo uzupełniać i informować o zmianach w przepisach, i jednoznacznie określa, kto i w jaki sposób ma takie przeszkolenie udokumentować, wyznaczając do tego osobę posiadającą świadectwo przeszkolenia doradcy w zakresie przewozu drogowego towarów niebezpiecznych lub osobę posiadającą wiedzę i wykształcenie niezbędne do zapewnienia prawidłowego przebiegu szkolenia. Dodatkowo ustawa zobowiązuje uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych do:

- wyznaczenia na swój koszt co najmniej jednego doradcy do spraw bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych (art.15.1),

- wysłania jednego egzemplarza rocznego sprawozdania z działalności tego uczestnika, w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych oraz czynności z nim związanych, zwanego dalej „rocznym sprawozdaniem”, w terminie do dnia 28 lutego każdego roku następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie, wojewódzkiemu inspektorowi transportu drogowego, właściwemu ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych — w zakresie przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, (i przechowywania drugiego egzemplarza sprawozdania jeszcze przez 5 lat w siedzibie przewoźnika),

- jeżeli w związku z przewozem towarów niebezpiecznych miał miejsce poważny wypadek lub awaria w rozumieniu ADR, uczestnik przewozu, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia, przekazuje raport powypadkowy właściwemu ze względu na miejsce wystąpienia zdarzenia wojewódzkiemu inspektorowi transportu drogowego.

Obowiązek zatrudnienia doradcy do spraw bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych oraz jego funkcje wynikają z Ustawy z 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 227, poz. 136) i Umowy ADR. Punkt 1.8.3.1 Umowy ADR wyjaśnia, kto ma zatrudnić doradcę:

Każde przedsiębiorstwo, którego działalność obejmuje przewóz towarów niebezpiecznych albo związane z nim pakowanie, załadunek, napełnianie lub rozładunek, powinno wyznaczyć jednego lub więcej doradców do spraw bezpieczeństwa w transporcie towarów niebezpiecznych, odpowiedzialnego za wspieranie działań zapobiegających zagrożeniom dla osób, mienia i środowiska, związanych z taką działalnością.

Decydując się na przewóz towarów niebezpiecznych, nie zawsze zdajemy sobie sprawę z naszych zobowiązań wynikających z prawa. Działając w sposób nieprzemyślany, narażamy się na konsekwencje za wywołane szkody, a także ewentualne kary, których wysokość określa załącznik do Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych. Nie ma obowiązkowego szkolenia w zakresie przepisów obowiązujących w przewozie towarów niebezpiecznych dla spedytorów, osób kierujących taborem samochodowym, właścicieli firm transportowych lub zajmujących się szukaniem zleceń na giełdach transportowych, a samo

zatrudnienie kierowców posiadających zaświadczenie ADR nie jest wystarczające. Poza przepisami dotyczącymi wyposażenia pojazdu przewożącego towary niebezpieczne, jego oznakowaniem, wymaganiami konstrukcyjnymi, badaniami i świadectwami dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych, jest jeszcze wiele innych, których znajomość może ułatwić funkcjonowanie, zapewnić sprawność a przede wszystkim bezpieczeństwo procesów transportowych.

Źródła:

Ustawa z 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 227, poz. 136)

<http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2011/s/227/1367/1>

Umowa ADR 2015 Dziennik Ustaw 2015 r. poz. 882 <http://dokumenty.rcl.gov.pl/DU/rok/2015/pozycja/882>

https://www.mir.gov.pl/media/7115/Czesc_1_ADR_2015.pdf

<https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/transport/drogi/przewozy-drogowe/przewozy-specjalne/towary-niebezpieczne/>

znaki, tablice i strzałki kierunkowe źródło:

Umowa ADR https://www.mir.gov.pl/media/7124/Czesc_5_ADR_2015.pdf

Umowa ADR 2015 Dziennik Ustaw 2015 r. poz. 882 www.mir.gov.pl/media/7115/Czesc_1_ADR_2015.pdf

<http://dokumenty.rcl.gov.pl/DU/rok/2015/pozycja/882> <https://>